

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Ars Panegyricorum, Nuptialium, & natalitiarum Orationum. Ex Dionysio
Halicarnassensi, De Panegyri. Oeconomia, & distributio. Capvt VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Laus liberalitatis.

Liberalitas. Liberalitatis, & munificentia splendor est maximus: est enim, ut verbis Nicetae vtar ελευθεριος αβουος και δαλκωσα φιλοδωριος. Laudatur autem ab effectis, in quibus considerantur & ea quae erogantur, & in quos erogantur. Elucet igitur magnificentia in vrbibus condendis, reparandis, in aquarum, fluminum, lacuum derivationibus, expurgationibus, in templis, monasterijs, xenodochijs, scholis, gymnasijs extruendis, theatris, amphitheatris, circis, vijs publicis munitis, sternendis, incidendis, in portibus, arcibus, turribus, vallibus, moenibus, aggeribus, in portibus, balneis, thermis, viuarijs, hortis, bibliothecis, in ararijs, portibus, naualibus, horreis, cellis, aque ductibus, puteis, in armis, machinis, vestimentis, pompis, ludis, nuptijs, conuiujs, in quibus nimis plerumque muniti sunt homines.

In sepulchris, aris, baptisterijs, sacra suppellestile, imaginibus, picturis, obeliscis, colossis. Liberalitas non aequae sumptum facit, ac munificentia: liberalitatis tamen est dare solum, agros, domos, pecunias, vestes stragulas, libros, vasa, vestigalia, redditus, decimas, primitias, prouilegia varia, religiosis, pauperibus, orphanis, amicis, hostibus, exulibus, captiuis, viris literatis.

Humilitas ab uno Ethniciorum Aristophane habita est pro summo bono.

Humilitatem Rhetores, & Philosophi prisci vix agnouerunt, quamquam Theodoretus in oratione de fine & iudicio refert Antisthenem summum bonum possidisse in ἀνοψία, quo nomine recte designatur humilis.

Huius partes sunt sacerdotia, dignitates, regna, imperia, vestitus honorificos, triumphos, trophaea, statuas, imagines, titulos, elogia magnifica negligere, honores declinare, quod multi fecerunt latebris, fuga, morbi praetextu, mutilatione: item de se demissè sentire, loqui, ad seruilla munia se abijcere.

Et haec de laudibus personarum secundum virtutes animi, & corporis satis.

Humilitas in partibus.

Vituperatio. Ex contrarijs, ut apparet, loci petitur, nec alijs, aut plenioribus indiget preceptis. Tantum illud prudentes oratores obseruant, ut ad vituperandum necessitate potius ducti, quam sua natura incitati videantur. Deinde, ut à maledictis trivialis abstineant: Tertio, ut nihil conuictorum temere effundant, sed quicquid dixerint, certis addant rationibus.

Nam improbum, & perfidum, & impium, & caetera id genus aliquem dicere, nihil verò demonstrare, rixari est mulierularum, aut puerorum more, quod rectè notauit Demosthenes Olynthiaca secunda. τὸ μὲν οὖν ἐπισηκὸν καὶ ἀπίστον χελεῖν ἀνευ τῶν πεπραγμένων δεικνύουσι, τοῖς ὁρίαν ἐνά τις ἀνθρώποις κενὴν δυνάμει. τὸ δὲ πᾶν ὅσα πάσας ἐπραξέε διεξιόντα, ἐφ' ἅπασι τῶτοις ἐλέγχει, καὶ βραχέως λόγῳ συμβολαίει δειδῶσαι καὶ δοῦναι ἕνεκα ἡγεμονίας συμπεραν εἰρηδοῦσαι. Nunc quoniam hoc ipso loco nobilissimi Rhetores tradunt Panegyricarum, nuptialium, natalitiarum denique orationum methodum, hanc ex Dionysio Halicarnass. subijciam.

ARS PANEGYRICORVM, Nuptialium, & natalitiarum Orationum.

Ex Dionysio Halicarnassensi, De Panegyri.

Græca incipiunt πανηγυρις εὐρημα ἢ καὶ: quæ quoniam nihil ad elegantiam faciunt, omittimus, ea tantum indicantes, quæ signanter in auctore dicta fuerint.

Oeconomia, & distributio.

CAPVT VIII.

IN præfatione ostendit, quid sit panegyris, & quæ eius inuentio. Ait esse, εὐρημα καὶ δῶρον θεῶν εἰς ἀνάπαυσιν τῆς περὶ τὸν βίον μεζήτων παραδομένη. Propiè autem Panegyres dici celebres cõuentus, & ludos, quorum finis τέρψις, καὶ ψυχαγωγία. Addit Athletas, & Musicos. μῆσῶν καὶ ἀπολλωνίου ὁπαδῶν ornare Panegyres, sed maximè viros doctos, & eloquentes: deinde ad præcepta delibitur.

Panegyris quid? Panegyrica orationis methodus.

Primo, Dij panegyris præsidēs laudandi, & hoc est, inquit, προσωπεταῖον τῆλαυγῆς προκειμένων τῶ λόγῳ. sed istæ falsorum numinum laudationes longè à Christianis exulent, qui speciosissima in Deo, & sanctis nacti sunt argumenta. Plenus est autem Aristides harum laudationū exemplis, e quibus imitatio

natio ad sanctiora argumenta traduci poterit.

Secundò, De vrbis laudibus in istis veterum panegyricis tractabatur. Quomodo autem vrbis laudanda sit, hoc inferius doceo plenius.

Tertiò, De certamine, & ludis dicebatur, cuius laudationis capita sunt. Ortus, comparatio cum alijs certaminibus, tempus certaminis, seu anni tempestas, qua celebratur, Variæ eius species, Coronæ victoribus tribuuntur, vt quercus, oliua, laurus, pinus.

Quintò, Laudantur principes, & panegyris auctores.

Sextò, Elocutio panegyricorum non debet esse *μρότροπος*, sed *ποικίλη*, & *μεμυμένη*, & valde figurata, in qua sint *διηρημένα* distributiones, ac *παραβολαὶ* & *συγκρίσεις*.

De Panegyri sic Antimachus.

Ex versione
ne Antimachi
emendata.

PANegyris, solennis scilicet quinquennialium ludorum celebritas, siue conuentus, est inuentum, & donum Deorum, ad requiem maiorum rerum, quæ ad vitam attinent, tradita (sicuti quodam in loco, inquit Plato) cum Dij humanum genus ad laborem narum miserati essent. Coacti autem fuerunt à sapientissimis hominibus conuentus, & à ciuitatibus publicè communi decreto, ad reficiendos, recreandosque animos, ac ad oblectationem, atque solatium spectantium constituti. Tributis verd ad hos mutuo celebrandos est à diuitibus suppeditandarum quidem pecuniarum sumptus, à principibus circa hoc ornatus ad magnificentiam apparatus, rerumque ad id commodarum opulentia. Panegyrium athletæ corporum robore ornant plurimum; & musarum, ac Apollinis, asseclatores musica, qua sunt, exculti. At virum, qui in literarum, & eloquentiæ studijs versatus fuerit, ac vniuersum vitæ tempus in eis consumpserit, atque contriuerit, in ornanda panegyri ita sese gerere oportet, ac tanto inniti artificio, vt eius oratio à vulgari dicendi ratione abhorreat.

Age igitur, ô Echeocrates, ad hoc tanquam duces vitæ nequaquam trita, nec à multis tētata facti, explicemus tibi ea, quæ olim à nostris sapientiæ Parentibus nobis tradita accepimus: illi verd, & illorum etiam superiores, à Mercurio, & à Musis habuisse dixerunt:

non secus ac Aescraeus pastor ab eisdem in Helicone poemam est consecutus. Age itaque cum huiusmodi arte orationes sequere. Deus etenim vniuersa, quæcunque sit, panegyris aliquo modo præses, & cuiusmodi est nominis: vt Olympiorum, Olympius Iupiter: eius autem quod in Pythijs fit certaminis, Apollo. Principium igitur huiusmodi orationis, quæcumque fuerit, laus Dei nobis sit, tanquam vultus, seu persona quædam splendida in sermonis initio posita, atque constituta. Laudandi autem exordium, ab ijs, quæ Deo insunt, ei que attribuantur, prout res copiam suppeditent, fumes. Siquidem Iupiter fuerit, adducendum erit, deorum Regem, rerumque omnium opificem esse: Si verd Apollo, musices inuentorem extitisse, & eundem esse cum Sole: Solem autem omnium omnibus bonorum auctorem. Præterea si Hercules erit, Iouis esse filium: & ea quæ mortalium vitæ præbuit, connumerabis. Et locus ferè complebitur ex ijs, quæ quilibet aut inuenerit, aut hominibus tradiderit. Verum hæc breuibus narrabis: ne præcedens oratio sequenti maior euadere videatur.

Deinceps vrbis laudes, in qua publicus conuentus celebratur, vel à situ, vel ab ipsius ortu, recensere oportebit, in quo sane, quis Deus, aut heros eius conditor extiterit, aut si aliquid habebis, quod de coin medium possis afferre: si quid videlicet ab eo, vbi præclarum, vel bello, vel pace gestum fuerit, commemorabis. Congruet etiam de magnitudine, si ampla, vel parua sit, aliquid dicere: quod pulchritudine excellit, quod licet parua, potentia tamen cum amplissimis est adæquata. Deinde quæcunque ad templorum, aut in his additamentorum, seu donariorum, publicorum, priuatorumque ædificiorum ornamentum attinent, non erunt silentio prætereunda: quemadmodum Herodotus quodam in loco, quinque, & sex tabulorum ædificia B:yloni esse dicit. Si fluuius sit magnus, si purus, & nitidus, vel regionem incolentibus utilis. Si itidem aliqua fuerit fabula, quæ de ciuitate prædicetur. Hoc pacto multum suauitatis, plurimum leporis, atque dulcedinis habebit oratio. Ad hæc de ipso certamine dicendum erit, quodnam habuerit initium, quæ ipsius fuerit constitutio, vel quam ob causam positum, dedicatumque sit. Si aliqua sit fabula, vel aliquid aliud præcursum, horum nihil erit omittendum. Ad id verd cū

Panegyri
inuenitur.

Sol aucto
benorum.

Vrbis laud.

YENS.

ueneris, non erit locus simpliciter transeundi: sed cum alijs certaminibus oportebit hoc comparare. Nam id tibi suppeditabit dicendi copiam. Et hoc modo augebis orationem, ut ab anni partibus comparans. Si quidem ueris tempore agatur, explicandum erit agi in maxima temperie caloris, & frigoris: si in hieme, in validissimo, atque acerrimo (ut quispiam dixerit) tempore celebrari: si in ætate, ad exercitationem, contemplationemque spectatorum constitutum esse, & voluntatis indicium, atque probationem existere, & deficientibus athletis spectatores decertare debere. Poteris etiam autumnum à fructuum collectione, seu conseruatione, non parum laudare: & ab eo quod iam homines à laboribus cessent, atque quiescant. Deinde considerandum erit, quomodo sint disposita certamina. Etenim si musicum, & gymnicum sit, planè perfectum esse, in eoq; nihil deesse, & sine aliquo defectu, corporum robore, uocum concentu, ac reliquis musicæ partibus temperatum, existere. Si autem gymnicum sit, musicam tanquam animi mollientem, atque effeminantem abdicasse, corporum uero robur sumpsisse, atque retinuisse: & sollicitudinis, & angoris modum ad fortitudinem, quæ in bellis opus est, comparandam conferre plurimum.

Coronam præterea, quæcunque sit, ne silentio negligenter prætereas. Non enim cum in hac re peragenda uersaberis, tibi laudes deerunt. Nam si queream laudare conuergeris, eam Ioui faciam dicere, & primum, atque antiquissimum fuisse hominibus cibam, & nequaquam mutam, aut elinguem: quippe quæ in Dodona sit aliquando locuta. Si autem oliua fuerit celebranda, Palladi dicatam, laborum medelam, ex hac planta antiquos erexisse, dedicasseque trophea; hanc arborem esse signum, & notam uictoriæ; Pallademque, cum superasset Neptunum, hac prima coronatam fuisse disces: & tandem certantibus esse familiarissimam: athletarum enim certamina per oleum conficiuntur: nec non orationi sociam existere, eique multum suffragari, qua publici conuentus exornantur. Laurum quoque pari ratione laudibus efferes, dum Apollini sacram, plantamque uatibus dedicatam dicere: in qua planè laudanda, si Daphnes fabulam attingere uolueris, non ytrique alienum, nec absurdum videbitur. Similiter etiam, si quid aliud affuerit, ut Cereris fructus: vel pinus, circa uanumquodque istorum te poteris

diffundere. Nec illud erit extra magnificentiam, & gloriam, si certaminis coronam cum reliquorum certaminum coronis comparandam duxeris.

Regis uero laus, à te ueluti totius orationis fastigium, inducatur, apponaturque; & quod uere omnium certaminum præses, qui pacem tuetur, propter quam certamina perfici queunt. Nonnulli etiam illos, qui ludos disponunt, laudibus prosequuti sunt: si uidem hi gloria insignes sint, quod alijs an è in rebus uiles fuerint, at in his splendidissimi, atq; ornatissimi reperti sint. Si uero nulla habeas antiquorum, quæ in medium possis afferre, explicandum erit principium gloriæ, quæ ad patriam pertineat, esse maximum, & Græcorum generi maxime innatum. Reliqua elocutio sit, ut uniuersuiusque natura, & uoluntas postulat.

Verum si in dicendo præstare oportet, atque antecellere, (ut quod sentio dicam ingenue nunquam auctor fuerim, uti eiusmodi elocutio sit unius tantum modi, sed uariis simul, & mista: & alia sint simplicitate excurrentia, alia oppositis, & isocolis Isocratis respondentia, alia autem distributionibus expressa.

Scio enim nostratis chori duces, & præfultores hanc uiam, uel in pluribus (ut ita dicam) sectatum fuisse: nisi quispiam in aliquo præcipuo genere scribere proposuisset. Cuiusque autem formæ dicendi, materia uideretur facultatem præbere. Verum ijs, quæ excogitaueris, oportet etiam consequentem, & congruam elocutionem inducere: quemadmodum narrationes, & aliquid fabulæ habentia, simplici, & non fucata oratione opus est explicare. Quæcunque autem de Regibus, uel de Dijs optimis maximis litterarum monumentis mandare uolueris, ac cum uenustate, sententiarum grauitate, & maiestate uerborum dicenda erunt.

Quæ uero ad collationes, siue similitudines, nec non ad comparationes pertinent, uerbano sermone complecteris: nisi quispiam ad hoc, dignum aliquod orationis genus in omnibus præbuerit.

Illud tamen, quod prædictum est, habet plus ostentationis, & maiorem affert delectationem, atque uoluptatem.

N. N.

Ἰστῶς. Frigidè autem hic Antimachus
000

Regis laus
panegyris
fastigium.

Quercus
boni iacra.

vel si fido non caritas, Est in Græco εἶναι οἱ καρποὶ διμητριακοὶ ἢ πίσεως.

Deinde ἐπιπορήσεις δέ που καὶ περὶ τούτων ἐλάσους, ex quo apparet ἐπιπορήσεις non referri ad πίσιω, puto legendum cum Sylburgio πίσιω, nam pinus, vt testatur Archias, præmi- um quoque fuit eorum certaminum.

Præcepta de oratione Nuptiali.

Ex Dionysio Halicarnassensi.

Similia fermè habet Menander Rhetor
Περὶ ἐπιδαλαμίων.

Ὀἰκονομία.

CAPVT IX.

EXordium officiosum ad amicum, in quo ad significandam gratulationem suam ysus est verbis, συγχορεύειν, καὶ ἀναβακχεύειν. Bacchati dicuntur οἱ ποιητῶν, καὶ ῥητόρων ἐν βί- σιαιῖτες. Staius in epith. stella,

Multumque pares bacchamur ad aras.

Epithalami
seu Nuptia-
lis orationis
partes.

Primum argumentum, à Dijs (inquit) inuē- toribus ducetur. Christiani tanto vberius ha- bent hoc argumentum, quanto Dei nuptiarū auctoris maiestas, laruas omnes falsorum nu- minum obscurat.

Secundum argumētum, à natura, ipsiusq; vi, & in rebus omnibus prognerandis sæcundi- tate, qui locus a Statio pertextus est in epith. Stella, versu 182. μετὰ τὴν λύσιν τῆ χάριτος ἐν- δὺς ὑπὸ τὴν φύσεως ἐδημοουργήθη γάμος. Menander Rhet.

Tertium argumentum, honestas nuptia- rum.

Quartum, effectus, quædam species immor- talitatis. τὸ ἀνδρόπειον ἐκ τῆ κοιωνίας τῆ γά- μου γέγονεν ἀθάνατον.

Nuptiarum
fructus,
i. om
Matrimo-
nium.

Quintum argum. varia adiuncta, & utilita- tes, quæ ex castis nuptijs proueniunt. Tem- perantia ex vagis thoris coercitis. Affectus prolixior erga patriam, ob maius vinculum necessitudinis. Miseriæ humanæ tolerabilio- res ex societate. Voluptates ex eodem contu- bernio iucundiores. Propagatio familiarum, pagorum, vrbium, affinitates, & amicitia, vbi exempla felicium conuubiorum afferenda.

De Epidictica oratione.

Sexta pars, votum pro felicitate nuptiarū, & coniugum concordia. Omen, & præfagium de liberis futuris, ac eorum honesta educa- tione. Filij patrum imōtis ἐμφυχοι Exempla de claritate filiorum, & eorum gloria in paren- tes redundante erunt proferenda.

Septima pars, laus coniugum, quæ præci- pua est totius operis, & in nobilium pangy- ricis cæteris præponenda. Afferuntur lauda- tionis istius capita, de quibus supra dictum est liquidius.

Octauum, Vaticinium de excellentia fili- orum. Character autem huius orationis debet esse simplici cura limatus ἀφελὴς & Xenophō- τæus.

Sic igitur ille.

Mihi profectò iucundum admodum fuis- set, tuis non solum adesse, sed interesse nuptijs, o carissimum caput: quo tecum simul chorum ducerem, tecum baccharer, & paulò post conficiendum matrimonium iterum, ar- que iterum laudibus extollerem, Hymenæū- que (quem in nuptijs dici par est canerem. Ve- rùm cum vinculum hoc, quod ad litterarum studia, ad præsentemque eruditionem atinet, nos inuicem separet, (absit enim vt mente, affectu, & cogitationibus, quæ ad animorum coniunctionem spectant, inquam seiungamur) idcirco habeo hoc à me tãquam ali- quod munus, ad vsum, atque ornamentum nuptia- rum, vt nec expers, nec ignarus sis eorum, quæ de his dici consuevere: seu tu id apud teip- sum seruare, siue alicui tanquam symbolum ad promerendam gratiam conferre volueris, fortè igitur & tu iam à iuuentutis initio huiusmodi orationem prolusisti, dum pri- mam apud me Rhetoricorum viam ingressus, tum cæteris conferibendis, componendisque rhetoricis exercitationibus operam nauares, tum etiam ea quæ quæstiones vocantur, & ex his ea, quæ ad orationem de nuptijs perti- nent, & cohortationem ad eiusmodi res stu- diosè admodum persequeris. In illis enim, quæ præcipua sunt, hanc etiam in primis ma- teriam iuuenes ad scribendum deligunt, an sit vxor ducenda. Oratio autem, quam nunc in manibus habemus, in eiusmodi locutio- num genere versatur: nec ab ijs, quibus in quaestionibus Deorum vti consueuimus, dis- sentire videtur: quod hi scilicet inuenere, o- stendereque hominibus nuptias. Iupiter e- nim, & Iuno, primi coniungentes, & copu-
lan-